

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра адміністративного права

С И Л А Б У С
навчальної дисципліни
«Адміністративне судочинство»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Харків 2022

Силабус навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 15 с.

Розробник:

Писаренко Надія Борисівна –
доцентка кафедри адміністративного права,
докторка юридичних наук, доцентка

Затверджено на засіданні кафедри адміністративного права
(протокол № 1 від 1 вересня 2020 р.)
кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
(протокол № 2 від 3 вересня 2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри адміністративного права
(протокол № 1 від 2 вересня 2021 р.)
(протокол № 1 від 26 серпня 2022 р.)
кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
(протокол № 12 від 9 червня 2021 р.)
(протокол № 12 від 9 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри – Гарашук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, професор

Дані про розробника

Назва навчальної дисципліни	Адміністративне судочинство
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова
Викладач	Писаренко Надія Борисівна, докторка юридичних наук, доцентка кафедри адміністративного права
Контактний телефон	+38 057-704-92-92
E-mail	n.b.pysarenko@nlu.edu.ua
Консультації	за розкладом, затвердженим кафедрою на відповідний семестр
Он-лайн консультації	за розкладом, затвердженим кафедрою на відповідний семестр

Анотація навчальної дисципліни

Модуль I «Загальні положення адміністративного судочинства» охоплює теми, у межах яких досліджуються ознаки адміністративного судочинства, з'ясовується його завдання. Окрему увагу приділено принципам адміністративного судочинства, більшість з яких тлумачаться з огляду на позиції Європейського суду з прав людини відносно сутності гарантій справедливого суду. Певні теми модуля присвячено окресленню правил адміністративної юрисдикції, визначенню правових статусів суб'єктів адміністративного судочинства, встановленню меж їх процесуальної правосуб'єктності, а також з'ясуванню форм реалізації останньої.

Модуль II «Проведення в суді першої інстанції» включає теми, в межах яких послідовно досліджуються питання руху адміністративної справи від звернення особи із позовною заявою до постановлення судового рішення. Теми згруповано у три блоки: загальне позовне провадження, спрощене позовне провадження й особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ.

Модуль III «Проведення з перегляду судових рішень. Виконання судових рішень» об'єднує теми, вивчення яких дозволить сформулювати уявлення про перебіг апеляційного, касаційного провадження, а також провадження в адміністративних справах у зв'язку з нововиявленими або

виключними обставинами. Увагу приділено останній стадії адміністративного процесу – виконання судових рішень із акцентом на проблеми, які постають у ході виконання рішень в справах, де відповідачем є суб'єкт владних повноважень.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: отримання студентами систематизованих знань про правила вирішення публічно-правових спорів, які належать до юрисдикції адміністративних судів, а саме знань щодо: головних рис адміністративного судочинства та його відмінностей від інших форм здійснення правосуддя, завдання і принципів адміністративного судочинства, способів захисту прав, свобод, інтересів приватних осіб в адміністративному судочинстві, адміністративної юрисдикції, суб'єктів адміністративного судочинства та їх правових статусів, форм адміністративного судочинства, його стадій, процесуальних етапів та дій, що наповнюють ці стадії, а також порядку перегляду судових рішень в адміністративних справах й основних правил виконання таких рішень.

Завдання:

– набути навичок демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту правових інститутів адміністративного судочинства і норм, що регламентують відносини, обумовлені його здійсненням;

– набути навичок застосовувати отримані знання у різних ситуаціях, пов'язаних зі здійсненням адміністративного судочинства, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;

– навчитися готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних ситуаціях, обумовлених здійсненням адміністративного судочинства;

– навчитися надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних процесуальних ситуаціях, що виникають у зв'язку з розглядом і вирішенням адміністративних справ.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми. Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Загальна теорія права», «Конституційне право», «Адміністративне право», «Цивільний процес».

Кореквізити: –

Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни студент має продемонструвати такі результати:

РН НД1.1. Демонструвати знання і розуміння завдання адміністративного судочинства та його принципів.

РН НД1.2. Демонструвати розуміння сутності принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі та визначати його вплив на правила адміністративного процесуального закону.

РН НД1.3. Виявляти проблеми у правовому регулюванні відносин, що формуються у зв'язку зі здійсненням правосуддя у формі адміністративного судочинства, і пропонувати способи їх вирішення з використанням наявних теоретичних і прикладних знань відповідно до ідей захисту прав людини та її основоположних свобод.

РН НД1.4. Визначати сферу відання адміністративних судів.

РН НД1.5. Демонструвати знання і розуміння правил предметної, інстанційної та територіальної юрисдикції адміністративних судів.

РН НД1.6. Пояснювати природу та зміст правових інститутів адміністративного судочинства, особливості їх реалізації та застосування.

РН НД1.7. Визначати правові статуси суб'єктів адміністративного судочинства, встановлювати межі їх процесуальної правосуб'єктності, а також з'ясовувати форми реалізації останньої.

РН НД1.8. Здійснювати процесуальну діяльність як професійний суб'єкт адміністративного судочинства на засадах незалежності, безсторонності та з метою забезпечення верховенства права.

РН НД1.9. Передбачати правові результати діяльності професійних суб'єктів адміністративного судочинства відповідно до їх процесуальної правосуб'єктності.

РН НД1.10. Виявляти та використовувати різні джерела інформації, звернення до яких є доцільним для розгляду адміністративних справ.

РН НД2.1. Алгоритмізувати процесуальну діяльність у сфері адміністративного судочинства.

РН НД2.2. Виявляти проблеми у правовому регулюванні відносин, що формуються у зв'язку з розглядом адміністративної справи в суді першої інстанції, і пропонувати способи їх вирішення з використанням наявних теоретичних і прикладних знань відповідно до ідей захисту прав людини та її основоположних свобод.

РН НД2.3. Демонструвати розуміння сутності принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі та визначати його вплив на правила адміністративного процесуального закону, які регламентують провадження в суді першої інстанції.

РН НД2.4. Прогнозувати типові процесуальні ситуації під час провадження в суді першої інстанції з метою уникнення типових ситуаційних помилок при здійсненні процесуальної діяльності.

РН НД2.5. Здійснювати під час розгляду справи в суді першої інстанції процесуальну діяльність як професійний суб'єкт адміністративного судочинства.

РН НД2.6. Передбачати правові результати діяльності професійних суб'єктів адміністративного судочинства відповідно до їх процесуальної правосуб'єктності, що реалізується під час розгляду справи судом першої інстанції.

РН НД2.7. Самостійно готувати проекти рішень, якими супроводжується або завершується розгляд адміністративних справ в суді першої інстанції.

РН НД2.8. Виявляти та використовувати різні джерела інформації, звернення до яких є доцільним задля розгляду адміністративних справ судом першої інстанції.

РН НД2.9. Системно аналізувати практику розгляду адміністративних справ судами першої інстанції.

РН НД2.10. Оцінювати та узагальнювати інформацію щодо ефективності правосуддя в адміністративних справах, що здійснюють суди першої інстанції.

РН НД3.1. Демонструвати розуміння сутності принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі та визначати його вплив на правила адміністративного процесуального закону, які регламентують провадження з перегляду та/або виконання судових рішень в адміністративних справах.

РН НД3.2. Демонструвати розуміння особливостей реалізації та застосування норм процесуального права на різних стадіях адміністративного судочинства.

РН НД3.3. Прогнозувати типові процесуальні ситуації у межах певної стадії адміністративного судочинства.

РН НД3.4. Здійснювати під час провадження з перегляду та/чи виконання судового рішення процесуальну діяльність як професійний суб'єкт адміністративного судочинства.

РН НД3.5. Передбачати правові результати діяльності професійних суб'єктів адміністративного судочинства відповідно до обсягу їх процесуальної правосуб'єктності, що реалізується під час перегляду та/або виконання судового рішення.

РН НД3.6. Самостійно готувати проекти рішень, якими супроводжується або завершується розгляд адміністративних справ.

РН НД3.7. Критично і системно аналізувати документи, що супроводжують судовий розгляд адміністративних справ, розуміти їх правовий характер і значення.

РН НД3.8. Виявляти та використовувати джерела інформації, звернення до яких є доцільним для розгляду і вирішення адміністративних справ.

РН НД3.9. Системно аналізувати практику розгляду адміністративних справ судами апеляційної та касаційної інстанцій.

РН НД3.10. Оцінювати та узагальнювати інформацію щодо ефективності правосуддя в адміністративних справах, що здійснюють суди апеляційної та касаційної інстанцій.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№	Тема лекції	Тема практичного заняття	Самостійна робота (години)
1	Адміністративне судочинство: особливості запровадження в Україні, ознаки та відмінності від інших форм здійснення правосуддя	Адміністративне судочинство: особливості запровадження в Україні, ознаки та відмінності від інших форм здійснення правосуддя	4
2	Законодавство про адміністративне судочинство: Кодекс адміністративного судочинства України, структура та загальна характеристика	Законодавство про адміністративне судочинство: Кодекс адміністративного судочинства України, структура та загальна характеристика	4
3	Принципи адміністративного судочинства. Верховенство права в адміністративному судочинстві	Принципи адміністративного судочинства. Верховенство права в адміністративному судочинстві	4
4	Принципи адміністративного судочинства: рівність учасників справи перед законом, змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі	Принципи адміністративного судочинства: рівність учасників справи перед законом, змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі	4
5	Адміністративна юрисдикція: правила предметної юрисдикції	Адміністративна юрисдикція: правила предметної юрисдикції	4

6	Адміністративна юрисдикція: правила інстанційної та територіальної юрисдикції	Адміністративна юрисдикція: правила інстанційної та територіальної юрисдикції	4
7	Суб'єкти адміністративного судочинства: суд	Суб'єкти адміністративного судочинства: суд	4
8	Суб'єкти адміністративного судочинства: учасники справи	Суб'єкти адміністративного судочинства: учасники справи	4
9	Форми адміністративного судочинства. Види адміністративних справ	Форми адміністративного судочинства. Види адміністративних справ	4
10	Звернення до адміністративного суд: право на звернення та способи судового захисту	Звернення до адміністративного суд: право на звернення та способи судового захисту	4
11	Позовне провадження (строки звернення до суду, заяви по суті)	Позовне провадження (строки звернення до суду, заяви по суті)	4
12	Позовне провадження (відкриття провадження у справі)	Позовне провадження (відкриття провадження у справі)	4
13	Позовне провадження (підготовче провадження)	Позовне провадження (підготовче провадження)	4
14	Позовне провадження (розгляд справи по суті)	Позовне провадження (розгляд справи по суті)	4
15	Позовне провадження (судові рішення)	Позовне провадження (судові рішення)	4
16	Позовне провадження (особливості розгляду окремих категорій справ)	Позовне провадження (особливості розгляду окремих категорій справ)	4
17	Перегляд судових рішень в адміністративних справах: огляд	Перегляд судових рішень в адміністративних справах	4
18	–	Апеляційне провадження	8
19	–	Касаційне провадження	8
20	Виконання судових рішень в адміністративних справах	Виконання судових рішень в адміністративних справах	5

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№	Тема лекції	Тема практичного заняття	Самостійна робота (години)
1	Адміністративне судочинство: особливості запровадження в Україні, ознаки та відмінності від інших форм здійснення правосуддя	—	151
2	Адміністративна юрисдикція: правила предметної юрисдикції	Адміністративна юрисдикція: правила предметної юрисдикції	
3	Форми адміністративного судочинства. Види адміністративних справ	Форми адміністративного судочинства. Види адміністративних справ	
4	Перегляд судових рішень в адміністративних справах: огляд	Перегляд судових рішень в адміністративних справах: огляд	

Самостійна робота

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню матеріалу з навчальної дисципліни та формуванню навичок і вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи є:

доопрацювання матеріалів лекцій та робота з рекомендованою літературою;

підготовка до практичних занять, виконання завдань за темами практичних занять;

робота в інформаційних мережах, зокрема, ознайомлення із судовими рішеннями в адміністративних справах, розміщеними в Єдиному державному реєстрі судових рішень, а також із релевантними рішеннями Європейського суду з прав людини, оприлюдненими на сайті Міністерства юстиції України.

Завдання та методичні рекомендації для самостійної роботи розміщено на Порталі навчальних електронних інформаційних комплексів

(НЕІК) у дистанційному курсі «Адміністративне судочинство».

**Навчально-методичне та інформаційне забезпечення
навчальної дисципліни
Нормативно-правові акти**

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, ратифікована Верховною Радою України. Див.: Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17 липня 1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 40. Ст. 263; офіційний переклад тексту Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року див.: *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2371.

2. Кодекс адміністративного судочинства України : прийн. Верховною Радою України 6 липня 2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

5. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 червня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

6. Про судовий збір : Закон України від 8 липня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>.

Література

Основна література

1. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2016. 312 с.

2. Зошит для лекцій з адміністративного судочинства. Частина 1 /уклад. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2017. 40 с.

3. Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / І. М. Балакарева, М. І. Белікова, І. В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2020. 238 с.

4. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчій, Г. М. Сарібаєва. Одеса : Фенікс, 2016. 400 с.

5. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України : теорія, практика судочинства : підруч. / за заг. ред. В. М. Бевзенка. Київ : Дакор, 2020. 1346 с.

6. Писаренко Н. Б., Сьоміна В. А. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : моногр. 2-ге вид., зі змін. та допов. Харків : Право, 2012. 136 с.

7. Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : моногр. Харків : Право, 2019. 248 с.

Додаткова література

1. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / за ред. О. Л. Жуковської. Київ : ВІПОЛ, 2004. 960 с.

2. Єресько Л. Верховенство права як результат судової практики: погляди А. Дайсі. *Юридична Україна*. 2016. № 11-12. С. 68–81.

3. Константий О. В. Проблеми захисту в адміністративному судочинстві суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів : монографія. Київ : Істина, 2015. 544 с.

4. Курс цивільного процесу : підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 1352 с.

5. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права : навч. посіб / за заг. ред. Куйбіди Р. О., Шишкіна В. І. Київ : Старий світ, 2006. 576 с.

6. Петришин О. Судова практика як джерело права в Україні: проблеми

теорії. *Вісник Верховного Суду України*. 2016. № 12. С. 11–14.

7. Писаренко Н. Верховенство права, конвенційні гарантії справедливого суду та принципи адміністративного судочинства. *Право України*. 2019. № 4. С. 55–76.

8. Пухтецька А. А. Актуальні питання тлумачення та застосування принципу верховенства права в адміністративному судочинстві. *Часопис Київського університету*. 2009. № 1. С. 116–125.

9. Руководство по статье 6 Конвенции. Право на справедливое судебное разбирательство (гражданско-правовой аспект). Guide on article 6. Right to a Fair Trial (civil limb). URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf.

10. Смокович М. І. Визначення юрисдикції адміністративних судів та розмежування судових юрисдикцій : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 304 с.

Вимоги викладача

Студент зобов'язаний:

відвідувати лекції та практичні заняття;

виконувати завдання згідно з навчальним планом;

додержуватися Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, текст якого розміщено за посиланням – https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf.

Студенту *рекомендовано*:

брати активну участь в обговоренні питань та завдань на практичних заняттях;

відвідувати консультації викладача з метою уточнення та поглиблення отриманих знань;

вивчати додаткову літературу з навчальної дисципліни.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни передбачає проведення *поточного* та *підсумкового* контролю і здійснюється на основі

накопичувальної бально-рейтингової системи.

1. *Поточний* контроль знань включає:

контроль якості засвоєння програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне опитування, розв'язання практичних (ситуативних) завдань та виконання тестових завдань.

За усні відповіді на практичному занятті, виконання ситуативних і тестових завдань здобувач вищої освіти денної форми навчання може отримати від 0 до 2 балів.

За усні відповіді на практичному занятті, виконання ситуативних і тестових завдань здобувач вищої освіти заочної форми навчання може отримати бали за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5 балів). Впродовж навчального року здобувачі вищої освіти заочної форми навчання виконують завдання для самостійної роботи. Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 25 балів.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами здійснення поточного контролю знань, – 40 балів.

2. Формою *підсумкового* контролю знань з навчальної дисципліни є *іспит*. Студента вважають допущеним до складання іспиту за умов отримання ним не менше 25 балів за результатами здійснення поточного контролю знань. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати внаслідок складання іспиту, становить 60 балів.

3. *Підсумкова* оцінка являє собою суму балів, отриманих за результатами здійснення поточного контролю знань, та балів, отриманих внаслідок складання іспиту.

Підсумкова оцінка виставляється, виходячи з такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовують в університеті
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому прийнятна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0–34